

ARTICLE INFO

Received: 18th December 2024

Accepted: 23th December 2024

Online: 24th December 2024

KEYWORDS

Gulband, dardig'azna
bobokhur, scheme, khapamat.

ANALYSIS OF SURKHANDARYA JEWELRY AND THEIR WEAVING SCHEME

Rakhimkulova Sarvinoz Abdurashid qizi

Sattorova Rano Abdunazar qizi

Student

Termez State University

E-mail: sarvinozrakhimqulova1990@mail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14552083>

ABSTRACT

This article studies the problems of Surkhandarya jewelry. A method for forming simple and high-strength thread bases of ornaments for applying decorative elements to items and producing decorative decorative elements on this basis was created. The methods of applying ornaments and the weaving scheme were studied. In developing the scheme of Surkhandarya women's jewelry, attention was paid to their weaving.

АНАЛИЗ СУРХАНДАРЬИНСКИХ УКРАШЕНИЙ И СХЕМА ИХ ПЛЕТЕНИЯ

Рахимкулова дочь Сарвиноза Абдурашида

Дочь Сатторова Рано Абдуназар

Студентка

Термезский государственный университет

E-mail: sarvinozraximqulova1990@mail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14552083>

ARTICLE INFO

Received: 18th December 2024

Accepted: 23th December 2024

Online: 24th December 2024

KEYWORDS

Гулбанд, дардигазна бобохур,
схема, хапамат.

ABSTRACT

В данной статье рассмотрены проблемы украшения Сурхандарьи. Для нанесения декоративных элементов на предметы был создан метод формирования нитчатых оснований орнаментов, простой и высокой прочности, и изготовления на этой основе декоративных декоративных элементов. Были изучены способы нанесения украшений, а также Схема плетения. При разработке схемы женских украшений Сурхандарьи особое внимание уделяется их плетению.

SURXONDARYO TAQINCHOQLARINING TAXLILI VA ULARNING TO'QILISH SXEMASI

Raximqulova Sarvinoz Abdurashid qizi

Sattorova Ra'no Abdunazar Qizi

Talaba

Termiz davlat universiteti

E-mail: sarvinozraximqulova1990@mail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14552083>

ARTICLE INFO

Received: 18th December 2024

Accepted: 23th December 2024

Online: 24th December 2024

ABSTRACT

Ushbu maqolada surxondaryo taqinchoqlarini muammolari o'rganildi. Buyumlarga dekorativ elementlarni qo'llash

KEYWORDS

Gulband, dardig'azna boboxur, sxema, xapamat.

uchun oddiy va yuqori mustahkamlikka ega bo'lgan bezaklarning ipli asoslarini shakllantirish va shu asosda dekorativ bezak elementlarini ishlab chiqarish usuli yaratilgan. Taqinchoqlarning qo'llanish usullari hamda to'qilish sxemasi o'rgalib chiqildi. Surxondaryo ayollarining taqinchoqlari sxemasini ishlab chiqishda ularning to'qilishiga e'tibor qaratilgan.

Kirish. Surxon vohasi o'zbek xalqining ilk ajdodlari yashagan qadimiy madaniyat markazi bo'lib, Xolchayon, Dalvarzintepada olib borilgan arxeologik qazishmalardan topilgan manbalarga asoslanib, miloddan avvalgi II ming yillik o'rtalarida bu hudud aholisi o'troq holida yashaganligini ilmiy jihatdan isbotlandi [1].

Surxon vohasi hududi qadimiy tarixga ega bo'lib, ko'plab manbalarda voaha o'tmishini aks ettiruvchi voqea-hodisalar haqida fikr yuritilgan. O'tmish madaniyatini yaratgan ajdodlarimiz, ularning ijtimoiy-iqtisodiy turmush tarzi aks ettirilgan yilnomalar, tarixiy, adabiy-badiiy asarlar, dostonlar, rivoyatlar, xalq og'zaki ijodiyoti namunalari saqlanib qolgan.

Elshunos olim O.A.Suhareva ta'бири bilan aytganda: "Kiyimning yuzaga kelishi va turlarining ko'payishida kishilarning yashash tarzi, mehnati va iqlim sharoitidan tashqari ularning madaniy rivojlanishi, estetik didlarining o'sishi ham asosiy omillardandir" [2].

XIX asrda surxon ayollarning liboslarini bir qismi bo'lgan zargarlik buyumlari bo'yinga va ko'krak taqinchoqlari xilma – xil bo'lgan.

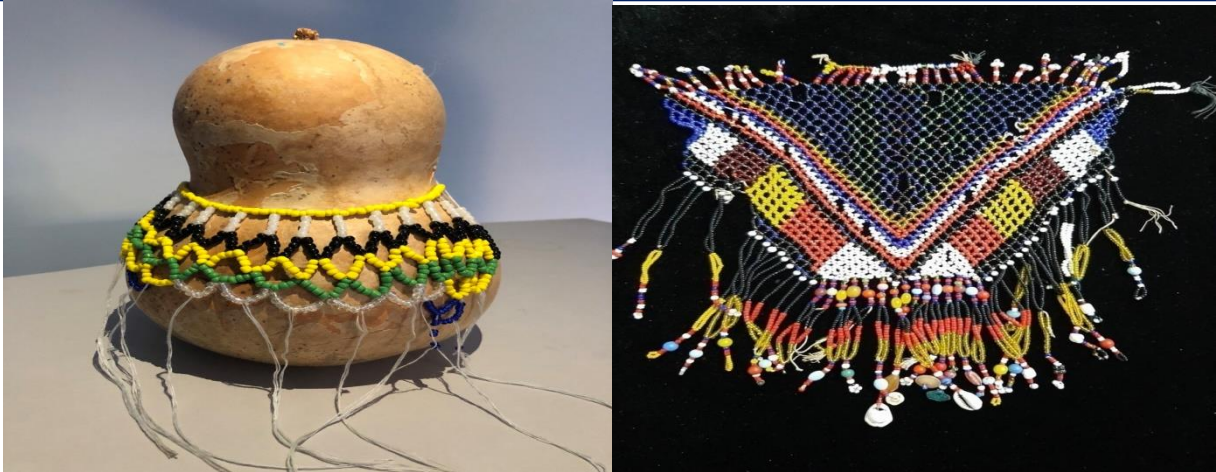
Bu taqinchoqlar naqshi va to'qilish uslubi bilan bir – biridan farq qilgan. Masalan:

1. Tomoqqa taqadigan taqinchoqlar.
2. Ko'krak ustiga taqiladigan taqinchoqlar.

Tomoqqa taqiladigan taqinchoqlar "Tomoqlov" deb atalgan. Ko'krakkacha uzunlikda bo'lgan taqinchoqlarga: Xafamak, Gulband, Dardig'azna deb yuritilgan.

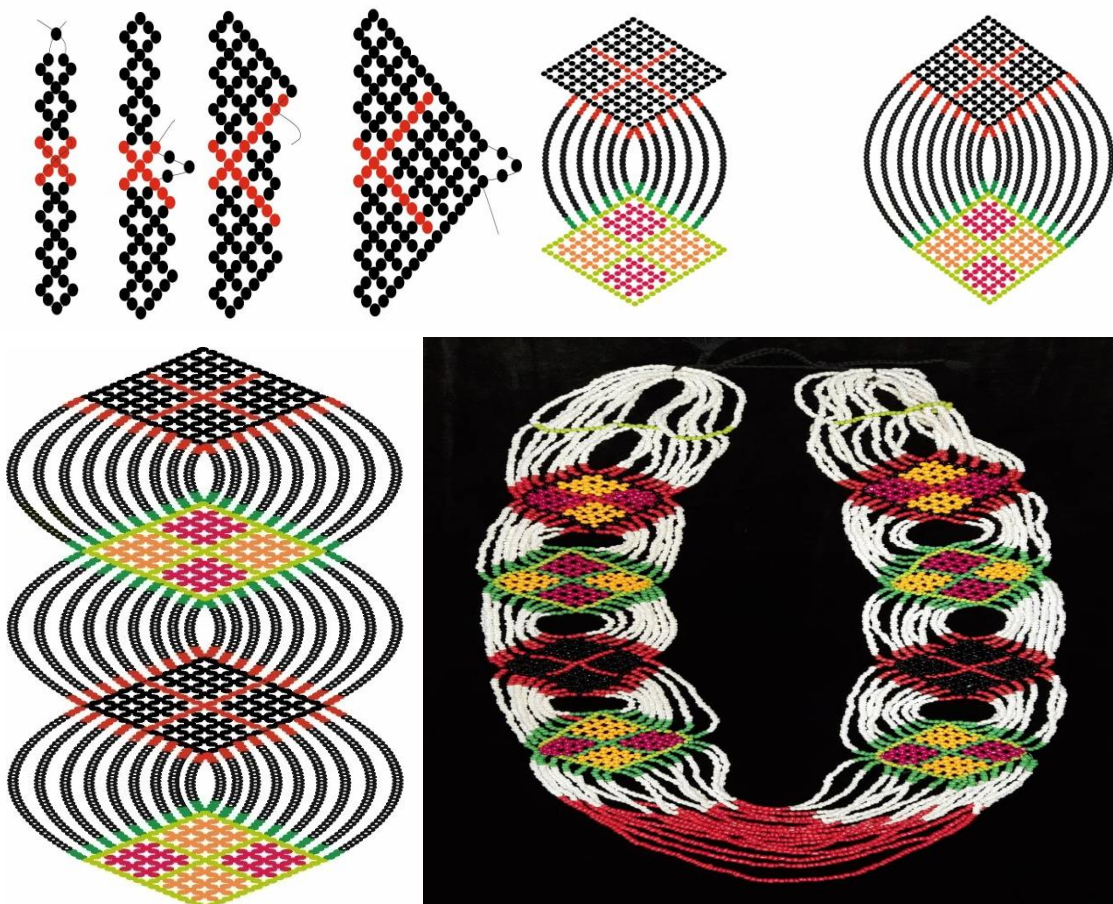
Har bir taqinchoq turiga va rangiga qarab har xil turda to'qilgan.

Kiyim-kechakning ajralmas qismi zargarlik buyumlari bo'lib, ular odamlarning tarixi va madaniyatini aks ettiradi, ular mavjudlik va madaniy-tarixiy aloqalarning ramziy modellaridan biri hisoblanadi. Ushbu taqinchoqlar Umayya mabudasiga borib taqalgan va bunday taqinchoqlar baxt, oman, serfarzandlik belgisi hisoblangan. Gulband taqinchoq'i xalq orasida qizamiq kasalidan asraydi deb hisoblangan. Bu zargarlik buyumlari to'qilishi jihatdan juda murakkab bo'lganligi uchun ham hozirgi kunda bunday bezakli taqinchoqlarni to'qiydigan hunarmandlar kamayib ketgan.(1-rasm). Bunga sabab bunday taqinchoqlarni to'qishda sxemasi bo'lmaganligi hamda iplarni sifati ham tasir qilgan. Taqinchoqlarni to'qishda ketma-ketlikda bir ipdan foydalanib to'qilgani uchun ham munchoqlarni sitalishiga moili bo'lgan.

1-rasm. Surxon taqinchoqlarini to'qilish jarayoni.

Ushbu muammolarni inobatga olgan holda ushbu taqinchoqlarni qulay to'qish sxemasini yaratdik va bu bo'yicha sanoat namunasi sifatida bu loyhani patentlashtirildi. Yaratgan sxemada zargarlik buyumlarini to'qish sxemasini yaratganligimiz uchun uni har bir ayol to'qiy oladi.(2-rasm). Har bir munchoq rangi sxemada ko'rsatilgan ranglarda to'qiladi.

(2-rasm). Gulband taqinchog'ining sxemasi.

Bu sxemada rangiga qarab to'qiladi hamda bu ketma ketlikda aloxida detallarga ajratilgan. Alohida to'qilgan detallar bir-biriga uzun munchoqlar orqali birlashtirilari. Gulband taqinchog'i hozirgi zamonaviy va milliy liboslari bilan bimalol ishlatilsa bo'ladi.

Xulosa: sifatida shuni aytish kerakki bu taqinchoqlarni ko'rib surxondaryo ayyollarini qanchalik hunarmand va sabirliligini ranglar gammasini qaydarajada anlashganini bilishimiz

mumkun. Shunday boʻy tarixga ega zargarlik buyumimizni qayta toʻqish texnologiyaga yaratildi bu orqali buymlarni kelajak avlodga yetkazish bilan bir qatorda uyda ishsiz ayollarni ish bilan taminlashga yordam ham beriladi.

References:

1. Sodiqova Nafisa. O'zbek milliy kiyimlari. XIX –XX asrlar T.: Sharq 2003 y.150–b
2. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) y.
3. Эльмира Гюлю. Садынебесные и сады земные. Москва-2013.
4. Binafsha Nodir. An'anaviy xotin – qizlar libosi. Moziydan Sado jurnali. Toshkent - 2013.
5. U.S.Raxmatullayeva , S.A. Raximqulova. Surxondaryo kostyumida milliy elementlarning o'рни. O'quv – uslubiy qo'llanma. Toshkent – 2021
6. Абдуллаев Т.А., Ҳасанов С.А. Одежда узбеков (XIX-нач. XX вв.)-Т., 1978.
7. С.А.Рахимкулова, У.С.Рахматуллаева. Методика определения деформирования нитевой структуры декоративного элемента // Универсум: технические науки : электрон. научн. журн. 2023. 7(112). УРЛ: [хттпс://универсум.ком/ру/теч/архиве/итем/15798](http://универсум.ком/ру/теч/архиве/итем/15798)
8. Тошбеков О.А., Урозов М.К. Нотўқима матоларнинг дефармацион тавсифини башорат қилиш, бвҳолаш ва аниқлаш услубияти // Евразийский журнал академических исследований. 2023. Vol 3, № 4 P. 7–9.
9. Toshbekov, O., Urazov, M., Ermatov, S., & Khamraeva, M. (2023). Efficient and economical energy use technology in the processing of domestic coarse wool fiber. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 461, p. 01068). EDP Sciences.
10. Тошбеков О., Эрматов Ш., Қаршиев Б. Республикамизда етиштириладиган қўй зотларидан олинадиган жун толаларининг хосса кўрсаткичлари тадқиқи. // Агро илм-Ўзбекистон қишлоқ ва сув хўжалиги илмий-амалий журнал. 2023. № 2. 55-58 б. [06.00.00, №1].
11. Урозов М.К., Тошбеков О.А., Рахимова К., Бобомуродов Э. Жун толаси диаметри ва нотекислиги аниқлаш. Eurasian Journal Of Academic Research. 2022. Vol 2, № 13. P. 789–791; [01.00.00, №5¹].
12. Урозов М.К., Тошбеков О.А., Рахимова К. Жунни қалинлигини синовдан ўтказиш усуллари. Eurasian Journal Of Academic Research. 2022. Vol 2, № 13. P. 784–788; [01.00.00, №5¹].
13. Тошбеков О.А., Урозов М.К., Қулмуминов О. Нотўқима матоларнинг шовқунни камайтириш ва юқори мослашувчанлик хоссаларини аниқлаш // Eurasian Journal Of Academic Research. 2022. Vol 2, №13 P 772-777; [01.00.00, №5¹].
14. Toshbekov O.A., Urozov M.K., Boltayeva I.B., Hamrayeva M.F. Use of wool fabrics, classification and coding of wool fabrics // World Bulletin of Public Health. 2022. T 11, C. 68-71.
15. Toshbekov O.A., Urozov M.K., Baymurova N.R., Hamrayeva M.F. Processes of bleaching and discolouring of wool fibers // International journal of social science & Interdisciplinary research issn. 2022. T 11, № 6. C. 231-235.

16. Toshbekov O.A., Urozov M.K., Boltayeva I.B., Hamrayeva M.F. Use of wool fabrics, classification and coding of wool fabrics // World Bulletin of Public Health. 2022. T 11, C. 68-71.
17. Sulstonova F. . (2024). Raqamli texnologiyalarni qo`llab ishlab chiqarish protseduralari samaradorli tashkil etish usullari. Евразийский журнал академических исследований, 4(4), 51-56.
18. Тошбеков О., & Мустонова З. Олинган нотўқима матонинг ишқаланишга чидамлилигини ва шовқинни ютишга юқори мослашувчанлик хоссаларини аниқлаш. Евразийский журнал академических исследований, 3(12 Part 2), 2023.217-221.
19. Тошбеков О., Рахимқулова С. Дағал жун толалари асосида олинган (автомобил, авиятсия, кемасозлик) саноати учун қўлланилган нотўқима мато тайёрлаш. Евразийский журнал академических исследований, (2023). 3(12 Part 2), 211-216.
20. M.K. Urozov, O. A. Toshbekov, O.X. Kulmuminov, & I.B. Boltayeva. (2021). Obtaining Pacs from Cellulose of Sunflower Plants, Saflor and From Waste of The Textile Industry. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 2, 191-193.
21. O.A.Toshbekov, I.A.Nabiyeva, M.K.Urozov, D.A.Alikulova, S.A.Xolmurodova. [Technology Of Wool Fiber Washing and Oil Removal](#). Texas Journal of Multidisciplinary Studies. 2021y. T-2. 189-190.
22. Toshbekov, O. A., Urozov, M. K., Juraqulov, E. N., & Raximqulova, S. A. (2021). Mechanical and Chemical Processing of Wool Fiber TECHNOLOGY. *International Journal on Integrated Education*, 4(9), 145-146.